

mgr Teresa Buczak

Instytut Turystyki

w Warszawie

**CPBP-V-9 "Rola kapitału prywatnego w turystyce
w warunkach gospodarki rynkowej"**

Raport z badań

Wprowadzenie

Przeobrażenia polityczne w naszym kraju wywołały istotne zmiany ekonomiczne niemal we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego. Nowe akty prawne zmieniły system prawno-finansowy istniejący dotychczas w gospodarce narodowej. Proces reform rozpoczęty w roku 1988 nie jest zakończony i w dalszym ciągu trwają prace ustawodawcze zmierzające do rozwiązań optymalnych. Z tego faktu wynika potrzeba umiejętnego diagnozowania stanu określonego fragmentu gospodarki. Ogromne znaczenie ma prawdziwa i pełna informacja dotycząca rozważanych problemów, tak aby przyjęte rozwiązania rzeczywiście były najlepsze z możliwych. Ze względu na tempo zachodzących zmian panuje niedostyt informacji w wielu dziedzinach, również w turystyce.

Zdaniem autorki, zagadnieniem godnym uwagi i jednocześnie wymagającym szczegółowej analizy jest rola kapitału prywatnego w turystyce. Niniejsza praca ma na celu zbadanie wielkości i struktury prywatnego kapitału, określenie liczby podmiotów gospodarujących w turystyce w oparciu o własne nakłady kapitałowe oraz zbadanie zakresu ich działania.

Drugim ważnym celem dla autorki była ocena warunków zewnętrznych funkcjonowania tychże podmiotów w świetle istniejących regulacji prawno-finansowych.

Uogólniając, badania miały na celu rozpoznanie możliwości oraz potrzeb prywatnych firm turystycznych.

Problemy te można i winno się, zdaniem autorki, rozważać z dwóch różnych punktów widzenia - ustawodawcy oraz podmiotów gospodarczych,

funkcjonujących w zadanym systemie. Postawiono zatem dwa zasadnicze pytania: jaki powinien być system prawno-finansowy, aby sprzyjał prowadzeniu działalności gospodarczej w oparciu o własny kapitał oraz czy stem istniejący obecnie zachęca do ponownego ryzyka zaangażowania tegoż kapitału?

Kontynuując ten tok myślenia dokonano oceny stopnia zaufania prywatnych inwestorów do stabilności przyjętych rozwiązań.

Ten etap badań potraktowano niejako sondażowo. Zadecydowały o tym ograniczenia badawcze, takie jak: krótki okres czasu przeznaczony na realizację tematu, ograniczoność środków przewidzianych na badania oraz niedostępność, rozproszenie i płynność^{1/} danych. Niemniej przeprowadzona analiza umożliwiła zweryfikowanie podstawowych hipotez badawczych. Jeżeli wyniki niniejszej pracy wzbudzą zainteresowanie autorka zamierza kontynuować badania, rozszerzając ich zakres. Praca składa się z trzech rozdziałów, a podział ten jest konsekwencją określonych wyżej celów badań.

Rozdział pierwszy dotyczy prawnych podstaw funkcjonowania jednostek gospodarczych, finansowanych przez kapitał prywatny. Podstawowym źródłem informacji były Dzienniki Ustaw, Monitor Rządowy oraz inne akty prawne uchwalone w latach 1976-1990. Autorka przyjęła rok 1976 jako początkowy, ponieważ w roku tym po raz pierwszy dopuszczono do udziału w naszym życiu gospodarczym zagraniczne osoby fizyczne i prawne, czyli zagraniczny kapitał prywatny.

W rozdziale drugim zostały omówione rodzaje i zakres działania prywatnych przedsiębiorstw turystycznych. Z prawnego punktu wi-

1/ Autorka ma na myśli stale zmieniającą się sytuację, tzn. niemal każdego dnia powstają i rozciągają się prywatne firmy turystyczne

dzenia przedmiotem zainteresowania były osoby fizyczne i firmy posiadające osobowość prawną, takie jak: spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjne i spółki joint-ventures.

Biorąc pod uwagę rodzaj świadczonych usług, w kręgu zainteresowań autorki znalazły się biura podróży. Na tym etapie badań konieczna okazała się rezygnacja z analizy inwestycji z udziałem kapitału zagranicznego, ze względu na dużą czasochłonność zbierania danych na ten temat. Nie oznacza to jednak rezygnacji z badań nad tą problematyką w ogóle.

Rozdział trzeci stanowi podsumowanie przeprowadzonych badań i dotyczy na wielkości i struktury kapitału prywatnego zainwestowanego w turystykę.

Niniejsza praca obejmuje swym zasięgiem prywatne firmy na terenie całego kraju, działające w latach 1988-1990, a dokładnie do czerwca 1990 roku.

Zakres czasowy został ustalony na podstawie wstępnych badań, które wykazały, że przed rokiem 1988, mimo formalnie istniejących ku temu warunków, niewielu prywatnych gestorów podejmowało działalność gospodarczą w turystyce.

Podstawowym, lecz nie jedynym źródłem danych była analiza aktów prawnych, dokumentów i sprawozdań pochodzących w GUS-u, WUS-ów, COIT, Polskiej Izby Turystycznej, Ministerstwa Rynku Wewnętrznego i Agencji do Spraw Inwestycji Zagranicznych.

Zostały także przeprowadzone badania ankietowe wśród prywatnych biur podróży. Ta metoda badań w odniesieniu do wyżej omówionych zagadnień nie przyniosła w pełni zadowalających rezultatów ze względu na nieufność i niechęć potencjalnych respondentów do udzielania jakichkolwiek informacji finansowych.

Rozdział I. Prawne podstawy funkcjonowania nieuspołeczniionych jednostek gospodarczych.

System podatkowy

1. Podmiot i przedmiot opodatkowania

Opodatkowaniu podatkiem obrotowym podlega działalność wytwórcza usługowa i handlowa wykonywana na obszarze RP zarówno przez osoby fizyczne jak i nie będące jednostkami gospodarki uspołecznionej osoby prawne oraz inne jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

Opodatkowaniu podlega również działalność wykonywana na obszarze Polski przez wyżej wymienione podmioty mające jednakże miejsce zamieszkania lub pobytu albo siedzibę za granicą, jeżeli działalność wykonuje osobiście lub przez swego przedstawiciela, pracownika bądź przy pomocy utrzymywanego na terenie kraju zakładu lub innego stałego urządzenia. Działalność podlega wtedy opodatkowaniu, gdy jest wykonywana w okolicznościach wskazujących na zamiar wykonywania świadczenia w sposób częstotliwy - jako główne lub uboczne źródło przychodów - chociażby nawet świadczenie było wykonane jednorazowo.

Opodatkowaniu podlega również działalność polegająca chociażby na jednorazowej sprzedaży rzeczy w tym celu nabytych. Opodatkowaniu podlegają także nadmierne ubytki produktów objętych szczególnym nadzorem podatkowym oraz towary sprowadzone przez osoby fizyczne lub nadesłane tym osobom z zagranicy.

Dla opodatkowania podatkiem obrotowym nie ma znaczenia czy działalność jest wykonywana zgodnie z przepisami prawa.

Przedmiotem opodatkowania jest więc prowadzona działalność gospodarcza natomiast podmiotem opodatkowania podatkiem obrotowym, czyli jednostkę, na której ciąży obowiązek zapłacenia tego podatku zwana podatnikiem, jest osoba fizyczna, spółka nie mająca osobowości prawnej lub osoba prawna nie będąca jedną z jednostek gospodarki uspołecznionej - jeżeli wykonuje na obszarze Polski działalność gospodarczą w zakresie handlu, wytwórczości lub usług.

Osoba fizyczna jest każdy człowiek, zgodnie z art. 8 k.c.

Każdy człowiek od chwili urodzenia ma zdolność prawną, aby być podmiotem stosunków cywilno-prawnych, a więc również podmiotem opodatkowania podatkiem obrotowym.

Spółka nie mająca osobowości prawnej jest spółka, o której mowa w art. 860-875 k.c. Przez umowę spółki wspólnicy zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego przez działanie w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów.

Umowa spółki /zwanej spółką prawa cywilnego albo spółką cywilną/ powinna być stwierdzona pismem /art. 860 k.c./.

Szczególą spółką nie mającą osobowości prawnej jest spółka jawna przewidziana w przepisach art. 75-142 kodeksu handlowego.

Spółka jawna jest spółką handlową zawiązywaną między innymi przez osoby fizyczne w celu prowadzenia we wspólnym imieniu działalności gospodarczej w większym rozmiarze. Umowa spółki powinna być stwierdzona pismem i wpisana do rejestru handlowego prowadzonego przez właściwy sąd rejestrowy.

Wpis do rejestru handlowego - zgodnie z art. 79 ust. 1 k.h., powinien obejmować:

- nazwę firmy /spółki/

- siedzibę

- przedmiot działalności
- imiona i nazwiska wspólników wraz z określeniem okoliczności dotyczących zdolności wspólnika do działań prawnych
- imiona i nazwiska osób, które są uprawnione do reprezentowania spółki i sposób tego reprezentowania.

Spółka jawna nie posiada osobowości prawnej różniąc się tym od innych spółek prawa handlowego /z o.o., s.a./, jednak w określonych przez kodeks handlowy przypadkach nabywa pewne prawa materialne /procesowe zastrzeżone dla spółek. Spółka jawna stosownie do art. 81 k.h. może bowiem nabywać prawa i zaciągać zobowiązania we własnym imieniu, a także pozywać i być pozywana.

Osobą prawną jest zorganizowany dla osiągnięcia określonych celów zespół ludzi i przedmiotów majątkowych, który został uznany przez prawo za osobę prawną.

Do osób prawnych zaliczają się:

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, która jest formą prawną umożliwiającą wspólnikom prowadzenie przedsiębiorstwa pod wspólną firmą bez ryzyka narażania całego majątku, a tylko tej części, która stanowi udział w spółce. Podstawą działalności spółki z o.o. jest kapitał zakładowy składający się z imiennych wkładów wniesionych przez wspólników. Organami spółki są: zarząd, zgromadzenie wspólników, rada nadzorcza i komisja rewizyjna.

Wierzyciele spółki mogą żądać zaspokojenia tylko z jej majątku. Wspólnicy mają prawo do czystego zysku, wynikającego z rocznego bilansu jeżeli w myśl umowy spółki czysty zysk nie został wyłączony od podziału. Wspólnikom nie wolno pobierać odsetek od udziałów.

Spółka akcyjna charakteryzuje się tym, że kapitał zakładowy podzielony jest na akcje, których właściciele, tj. akcjonariusze,

nie odpowiadają osobiście za zobowiązania spółki. Ponoszą oni ryzyko lokaty kapitału jedynie do wysokości kwoty równej cenie nabycia akcji. Akcjonariusze mają prawo do udziału w zysku rocznym, przeznaczonym przez walne zgromadzenie do podziału.

Akcionariuszom nie wolno natomiast pobierać odsetek od akcji.

Organami spółki akcyjnej są: zarząd, walne zgromadzenie akcjonariuszy, rada nadzorcza i komisja rewizyjna.

2. Podstawa opodatkowania

Podstawą obliczenia podatku jest obrót. Obrotem - z zastrzeżeniem niżej wymienionych wyjątków - jest kwota należna z tytułu świadczeń dokonanych w ramach działalności podlegającej opodatkowaniu wraz z odsetkami z tytułu świadczeń udzielanych na kredyt.

Jeżeli należność została określona w naturze, kwotę należną oblicza się wg ceny sprzedaży świadczenia w naturze z dnia wykonania świadczenia. Do obrotu wlicza się również przysługujące dodatki do cen. Dodatkami do cen, które wlicza się do obrotu, są dodatki zwiększające należność za świadczenia, np. dodatki pobierane w zakładach gastronomicznych za działalność rozrywkową. Nie wlicza się natomiast do obrotu opłat mających charakter cywilnoprawny, pobieranych w imieniu i na rachunek osób trzecich np. opłaty klimatycznej pobieranej w zakładach hotelarskich na rzecz budżetu rady narodowej.

Nie odlicza się od obrotu:

- strat spowodowanych nieściągnięciem wierzytelności,
- własnych kosztów podatnika ponoszonych przez niego w związku z wykonywaniem działalności, a w szczególności z tytułu prowizji

komisowej, wynagrodzenia za pośrednictwo, kosztów transportu, należności celnych i kosztów przewozu poniesionych przez przewoźnika.

Wyłączenie z obrotu:

Przy wykonywaniu usług turystycznych, polegających na prowadzeniu biur podróży oraz usług w dziedzinie rekreacji ruchowej, polegających na organizowaniu obozów i imprez wyłącza się z obrotu, na wniosek podatnika, kwotę należności stanowiącej zwrot wydatków związanych z organizacją imprez turystyczno-wypoczynkowych i krajoznawczych oraz rekreacyjnych, z wyjątkiem wydatków będących kosztami prowadzenia zakładu jeżeli podatnik:

- wystawi rachunek za wykonaną usługę, w którym wykaże w odrębnej pozycji rodzaj i wielkość tych wydatków
- ma rachunki stwierdzające poniesione wydatki, odpowiadające wymaganiom określonym w przepisach wykonawczych do ustawy o zobowiązaniach podatkowych.

Roczna suma należności stanowiących zwrot wydatków wykazanych w rachunkach za wykonaną usługę nie może być wyższa od sumy wydatków faktycznie poniesionych.

3. Wysokość podatku

Wysokość podatku obrotowego ustala się wg stawki procentowej od wartości obrotu. Stawki podatku są przedmiotowe co oznacza, że o zakwalifikowaniu obrotów do właściwej stawki decydują konkretne wyroby /produkty/ przedsiębiorstwa, a nie rodzaj wykonywanej działalności.

Generalnie, stawki podatku obrotowego wynoszą od obrotów z działalności:

- wytwórczej	20%
- usługowej	5%
- handlowej	5%

z uwagi na powszechny przedmiotowy charakter stawek podatku obrotowego zostały one określone w stosunku do poszczególnych rodzajów obrotów z niektórych rodzajów działalności albo ze sprzedaży poszczególnych rodzajów wyrobów, bądź ich grup w tabeli stawek podatku obrotowego zawierającej obok nazwy wyrobów /działalności/ symbol cyfrowy systematycznego wykazu wyrobów /SWW/ lub Katalogu Usług /KU/.

W rozporządzeniu obowiązującym od dnia 1 maja 1990 r. ustawodawca realizując zasadę jednakowego traktowania wszystkich sektorów gospodarczych ujednolicił stawki podatku obrotowego obowiązujące jednostki gospodarki nieuspołecznionej ze stawkami tego podatku określonym dla jednostek gospodarki uspołecznionej w ramach tego ujednolicenia wprowadzone zostało opodatkowanie działalności handlowej w wysokości 1%, a dla działalności usługowej generalne zwolnienie od podatku obrotowego z wyjątkami określonymi w tabeli - analogicznie jak dla podmiotów gospodarki uspołecznionej.

Stawki podatku obrotowego od osób fizycznych i osób prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej kształtują się następująco:

Nazwa grupy wyrobów	Stawka podatku obrotowego w % od obrotu
Usługi	wolne od podatku
w tym:	
usługi noclegowe w hotelach i motelach	5 ^{1/}
z czego: na potrzeby wycieczek szkolnych kolonii i obozów młodzieżowych oraz wczasów	wolne od podatku
usługi przewozu turystów na Dunaju	3
usługi, pośrednictwa /w tym także agencyjne zlecenie, pośrednictwa do- rażnego/ i usługi komisowe - od prowizji	10
Usługi turystyczne, w zakresie prowadze- nia biur podróży	5
z czego:	
a/ organizowane z programem rehabilita- cyjnym dla osób niepełnosprawnych	wolne od podatku
b/ na potrzeby wycieczek szkolnych, kolonii obozów młodzieżowych i wczasów	j.w.
c/ wycieczki zagraniczne pozaeuropej- skie z wyłączeniem wyjazdów leczni- czych; z podstawy opodatkowania wyłącza się koszt biletu lotniczego	25

4. Zwolnienia od podatku obrotowego

Przepisy w zasadzie nie zawierają zwolnień podmiotowych od podatku obrotowego. Zwolnienia wprowadzone przez ustawodawcę mają charakter zwolnień przedmiotowych. Nawet w wypadkach gdy zwolnienia dotyczą określonej grupy osób odnoszą się do określonego rodzaju działalności wykonywanej przez te osoby.

-
- 1/ Do hoteli i moteli zalicza się zakłady, które świadczą po-
wszechnie dostępne usługi noclegowe i dysponują co najmniej
10 pokojami.

Oprócz zwolnień od podatku obrotowego określanych w ustawie o tym podatku Minister Finansów skorzystał z upoważnienia ustawowego do zwolnienia od podatków całkowicie lub częściowo niektóre grupy podatników i poszczególne rodzaje działalności oraz określił warunki tych zwolnień.

Wśród preferowanych przez ustawodawcę wyrobów znalazły się artykuły zaopatrzeniowe, inwestycyjne i kooperacyjne pod warunkiem udokumentowania sprzedaży kopiai wystawionych rachunków. Za wyroby zaopatrzeniowe, inwestycyjne i kooperacyjne uważa się wyroby sprzedawane podatnikom prowadzącym działalność wytwórczą i usługową z przeznaczeniem na cele tej działalności w tym również na cele inwestycyjne, ochrony pracy, remontowe i usługowe tych jednostek.

Przeznaczenie sprzedawanych wyrobów na cele zaopatrzeniowe inwestycyjne i kooperacyjne ustala się na podstawie zawartych umów, w tym również pisemnych zamówień na dostawy określonych wyrobów, w których nabywca oświadczy, że kupowane wyroby przeznaczone są na te cele.

Powyższe zwolnienie od podatku obrotowego nie dotyczy jednak autobusów turystycznych.

Rozporządzeniem z dnia 7 maja 1990 roku w sprawie okresowego obniżenia wysokości stawek podatku obrotowego Minister Finansów obniży podatek obrotowy od artykułów inwestycyjnych, w tym również autobusów turystycznych - do wysokości 15% od osiągniętego obrotu.

Podatek obrotowy w tej wysokości stosowano w okresie od 15 maja do 31 października 1990 r. bez względu na przeznaczenie i odbiorcę artykułów inwestycyjnych.

5. Podatek dochodowy od osób fizycznych

Przedmiotem opodatkowania jest dochód uzyskany ze źródła przychodów, a jeżeli podatnik uzyskuje dochody z więcej niż jednego źródła przychodów - suma dochodów ze wszystkich źródeł przychodów po potrąceniu niedoborów ze sprzedaży rzeczy i praw majątkowych.

Dochodem jest nadwyżka sumy przychodów z tego źródła nad kosztami ich uzyskania osiągnięta w roku podatkowym. Jeżeli koszty uzyskania przekraczają sumę przychodów różnica jest niedoborem ze źródła przychodów. Osoby fizyczne, które mają miejsce zamieszkania w Polsce podlegają obowiązkowi podatkowemu od całości swych dochodów, bez względu na miejsce położenia źródeł przychodów.

Osoby fizyczne, które nie mają na terenie Polski miejsca zamieszkania lub pobytu podlegają obowiązkowi podatkowemu tylko od dochodów, które osiągają na obszarze Polski.

Odrębną kwestią jest opodatkowanie podatkiem dochodowym pożytków, które uzyskują wspólnicy spółki jawnej w postaci dochodu z tytułu udziału w zysku spółki /art. 105 i 106 k.h./ Z art. 85 § 1 k.h. wynika, że cechą spółki jawnej jest osobista, nieograniczona, solidarna i bezpośrednia odpowiedzialność każdego wspólnika ze zobowiązania spółki.

Odpowiedzialność wspólnika ze zobowiązanie spółki dotyczy nie tylko zobowiązań prawno-prywatnych, lecz także prawno-publicznych, a więc należności z tytułu ubezpieczenia, itp., w tej sytuacji każdy ze wspólników spółki jawnej jest odrębnym podmiotem podatkowym i podatek dochodowy od dochodu z tytułu udziału w zyskach spółki jest podatkiem osobistym wspólnika /art. 1 ust. 4 ustawy z dnia 16.12.1972 o podatku dochodowym/.

Dochodami z udziału w zyskach osób prawnych są pożytki faktycznie uzyskane z tego tytułu. Zgodnie z art. 191 k.h. wspólnicy spółek z ograniczoną odpowiedzialnością mają prawo do czystego zysku wynikającego z rocznego bilansu, jeżeli zgodnie z umową spółki czysty zysk nie został wyłączony od podziału. Umowa spółki może zastrzec, że rozporządzenie czystym zyskiem nastąpi w drodze uchwały walnego zgromadzenia wspólników.

Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, zysk przypadający wspólnikom dzieli się proporcjonalnie w stosunku do udziałów.

Za pożytki faktycznie uzyskane w roku podatkowym z tytułu udziału w spółce z o.o. uważa się:

- sumy uzyskane przez wspólnika zaliczkowo na poczet zysków za rok podatkowy,
- sumy przypadające na wspólnika na podstawie uchwały walnego zgromadzenia wspólników lub według zatwierdzonego w roku podatkowym bilansu za rok ubiegły - po potrąceniu sum wybranych zaliczkowo w roku ubiegłym.

Sumy przeznaczone z podziału zysku na powiększenie kapitału zakładowego spółki uważa się za pożytki faktycznie uzyskane z tytułu udziału w spółce - w stosunku do wysokości tego udziału.

6. Zwolnienie od podatku dochodowego

Do najważniejszych zwolnień od podatku dochodowego na podstawie ustawy należy zaliczyć:

1. dochody osób fizycznych mających miejsce zamieszkania na terytorium Polski - w kwocie 3.600.000 rocznie

2. przychody do których stosuje się przepisy o podatku od wynagrodzeń oraz odsetki od zasądzonych należności z tytułu wynagrodzeń za pracę,
3. odszkodowania otrzymane na podstawie przepisów prawa administracyjnego, prawa cywilnego i prawa pracy,
4. kwoty otrzymane z tytułu ubezpieczeń,
5. kwoty otrzymane z tytułu spłat wierzytelności od wysokości wartości nominalnej wierzytelności,
6. nagrody przyznawane z funduszków jednostek gospodarki uspołecznionej,
7. odsetki od wkładów lokowanych na książeczkach oszczędnościowych oraz na rachunkach bankowych - z wyjątkiem rachunków utrzymywanych w związku z posiadaniem źródła przychodów - oraz odsetki od bonów oszczędnościowych i obligacji,
8. przychody ze sprzedaży akcji i obligacji.

Pełny wykaz zwolnień od podatku dochodowego osób fizycznych zawiera art. 9 ustawy o podatku dochodowym.

Odrębną kwestię stanowi zwolnienie od podatku dochodowego przychodów zagranicznych podmiotów gospodarczych z działalności gospodarczej wykonywanej na podstawie przepisów o zasadach prowadzenia na terytorium RP działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby fizyczne i prawne z tytułu nowouruchomionej działalności. Zwolnienie od podatku dochodowego przysługuje w okresie trzech lat od dnia rozpoczęcia produkcji lub wykonywania usług bądź od dnia zakupu towarów przy wykonywaniu działalności handlowej, pod warunkiem wydatkowania co najmniej

1/3 uzyskanego w tym okresie dochodu na inwestycje związane z działalnością gospodarczą. W razie przekształcenia formy prawnej przedsiębiorstwa w spółkę nie posiadającą osobowości prawnej lub przystąpienia do istniejącej takiej spółki nowego wspólnika zwolnienie od podatku dochodowego w powstałej części okresu trzy-letniego przysuguje również przystępującemu do spółki wspólnikowi. Do czasu wprowadzenia nowych uregulowań prawnych obowiązują nadal przepisy z roku 1989 o okresowych zwolnieniach od podatku dochodowego z tytułu preferowanych rodzajów działalności.

W wykazie preferowanych dziedzin, w których prowadzenie działalności gospodarczej przez spółki z udziałem zagranicznym uprawnia do okresowego zwolnienia od podatku dochodowego, na pozycji 14 /ostatniej/ wymieniono turystykę, a dokładnie budowę i eksploatację bazy hotelowej, obiektów wypoczynkowych i turystycznych. /Uchwała nr 17 RM z dnia 16 lutego 1989/.

7. Koszty uzyskania przychodów

Kosztami uzyskania przychodów z poszczególnych źródeł przychodów są wszelkie koszty ponoszone w celu osiągnięcia przychodów, za wyjątkiem kosztów numerycznie wymienionych w ustawie. Wśród rodzajów wydatków, które nie stanowią kosztów uzyskania przychodów, ustawodawca wymienia koszty reprezentacji i reklamy w wysokości przekraczającej przy obrocie rocznym pomniejszonym o podatek obrotowy w zł:

do 1.500.000.000	2% od obrotu
od 1.500.000.000 do 3.000.000.000	30.000.000 + 1% od nadwyżki ponad 1.500.000.000
od 3.000.000.000 do 6.000.000.000	45.000.000 + 0,5% od nadwyżki ponad 3.000.000.000
powyżej 6.000.000.000	60.000.000 + 0,2% od nadwyżki ponad 6.000.000.000

Biorąc pod uwagę specyfikę działalności w zakresie usług turystycznych powyższe ograniczenie kosztów reprezentacji i reklamy ich nie dotyczy.

8. Odliczenia od podstawy opodatkowania

Od dochodu uzyskanego w roku podatkowym odlicza się poniesione w tym roku:

- koszty darowizn na cele społecznie użyteczne - do wysokości nie przekraczającej 10% dochodu,
- wartości darowizn na rzecz Funduszu Daru Narodowego - w pełnej wysokości /Ustawa z dn. 30 listopada 1989 r. o Funduszu Daru Narodowego Dz.U. Nr 67 poz. 406,
- darowizny na działalność charytatywno-opiekuńczą prowadzoną przez osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych - w pełnej wysokości /MP nr 36 poz. 283/.

2. Wysokość podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na obszarze Polski ustala się /po uwzględnieniu ulg i kwot wolnych od podatku/ według następującej skali:

podstawa podatku ponad	Obliczenie w złotych do	Podatek
	3.600.000	20%
3.600.000	7.200.000	720.000 + 30% nadwyżki ponad 3.000.000 zł
7.200.000	10.800.000	1.800.000 + 40% nadwyżki ponad 7.200.000 zł
10.800.000		3.240.000 + 50% nadwyżki ponad 10.800.000 zł

Podatek nie może być jednak wyższy niż 40% dochodu po odliczeniu obniżeń.

Podatek dochodowy od osób fizycznych jeżeli nie mają na obszarze Polski miejsca zamieszkania lub pobytu, a więc od właścicieli zagranicznych przedsiębiorstw drobnej wytwórczości jest podatkiem liniowym w wysokości 40 procent podstawy jego obliczenia /nie występuje kwota wolna od podatku/.

10. Podatek dochodowy od osób prawnych

Zasady opodatkowania osób prawnych reguluje Ustawa o podatku dochodowym z dnia 31 stycznia 1989 r. /Dz.U. nr 3, poz. 12, nr 54, poz. 320 i nr 74 poz. 443.

Na uwagę zasługują w tym miejscu regulacje prawne odmienne niż dla osób fizycznych. Szczególnie interesują nas zwolnienia od podatku dochodowego, wyrażające preferencje ustawodawcy w stosunku do określonych rodzajów działalności oraz określonych form organizacyjno-prawnych podmiotów gospodarczych.

Do najważniejszych zwolnień ustawowych należą zwolnienia obejmujące:

a/ dochody z tytułu udziału w zyskach osób prawnych oraz w zyskach przedsiębiorstw i przedsięwzięć wspólnych. Za dochód z tytułu udziału w zyskach osób prawnych oraz w zyskach przedsiębiorstw i przedsięwzięć wspólnych uważa się pożytki faktycznie uzyskane z tytułu tego udziału w tym również sumy przeznaczone na powiększenie kapitału zakładowego.

Wspólne przedsięwzięcia /joint ventures/ jest to jedna z form kooperacji przemysłowej. Mogą to być przedsiębiorstwa produkcyjne, handlowe oraz świadczące różnego rodzaju usługi. We wspólnym przedsięwzięciu o charakterze międzynarodowym partnerami mogą być zarówno jednostki gospodarcze pochodzące z jednego kraju jak i z różnych krajów. Rozróżnia się następujące podstawowe formy wspólnych przedsięwzięć:

- narodowe, w których uczestniczą partnerzy tego samego kraju,
- zagraniczne, w których uczestniczą partnerzy z różnych krajów, ale nie uczestniczą partnerzy z kraju, w którym wspólne przedsięwzięcie jest organizowane,
- międzynarodowe, w których uczestniczą partnerzy z różnych krajów, w tym również z kraju, w którym wspólne przedsięwzięcie ma swoją siedzibę,
- mieszane, w którym jednym z udziałowców jest również rząd kraju, w którym jest tworzone,

b/ dochody z obligacji

c/ dochody ze sprzedaży rzeczy i praw majątkowych w części w jakiej dochody te zostały wydatkowane w roku podatkowym lub w roku po nim następującym na zakup innych rzeczy i praw majątkowych

- d/ dochody ze sprzedaży akcji i obligacji
- e/ dochody z prowadzenia aptek.

Ponadto Minister Finansów w rozporządzeniu z dnia 6 lutego 1989 rozszerzył listę zwolnień od podatku dochodowego. Dotyczą one przede wszystkim takich dziedzin gospodarki jak: budownictwo, mieszkaniowe, przemysł farmaceutyczny i sprzętu medycznego.

Do obiektów budownictwa mieszkaniowego, w myśl klasyfikacji GUS nie zalicza się budynków zbiorowego zamieszkania m.in.: hotelu miejskich, schronisk turystycznych i moteli. Zatem nie przysługuje zwolnienie od podatku dochodowego z tytułu wykonywania robót w zakresie budownictwa wyżej wymienionych obiektów.

/Przysługuje ono spółkom z udziałem kapitału zagranicznego/. Zwolnienie takie przysługuje natomiast w ciągu trzech lat w zakresie robót budowlano-montażowych dotyczących inwestycji i remontów obiektów infrastruktury towarzyszącej.

Przez obiekty infrastruktury towarzyszącej rozumie się podstawowe obiekty socjalno-usługowe, tj. np. lokale handlowe, gastronomiczne i inne nieuciążliwe obiekty usługowe dla ludności.

Podatek dochodowy osób prawnych wynosi podobnie, jak w przypadku zagranicznych podmiotów gospodarczych, 40 procent podstawy opodatkowania. Podstawę jego obliczenia stanowi dochód osiągnięty w roku podatkowym po odliczeniu od niego kwot wydatkowanych na cele przewidziane w ustawie o podatku dochodowym osób prawnych.

11. Uprawnienia do podatkowych ulg inwestycyjnych

W związku z zaostrzeniem polityki finansowej oraz zmianą roli budżetu państwa została uchylona ustawa z dnia 19 grudnia 1975 roku o ulgach podatkowych z tytułu inwestycji. /Dz.U. Nr 45 poz. 230 oraz z 1989 nr 3 poz. 12 i nr 35 poz. 192/.

Równocześnie ustawodawca wprowadził przepis przejściowy /art. 12 ust. 1/ w którym unormowane zostały uprawnienia do podatkowych ulg inwestycyjnych w stosunku do inwestycji zastanych w dniu uchYLENIA przepisów tej ustawy. W konsekwencji, jak wynika z treści ustawy z dnia 28 grudnia 1989 roku zachowanie prawa do podatkowych ulg inwestycyjnych nie dotyczy inwestycji polegających na zakupie gotowych dóbr inwestycyjnych /maszyn, urządzeń, samochodów itp./, jeżeli zakupu dokonano po dniu 1.01.1990 r., nawet gdy podatnik zgłosił urzędowi skarbowemu zamiar dokonania takiego zakupu.

W odniesieniu do osób prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej oraz zagranicznych osób prawnych i fizycznych ulgi podatkowe z tytułu inwestycji przyznane na podstawie dotychczasowych przepisów stosuje się do ich wyczerpania.

Rozdział II. Liczba, rodzaje oraz zakres działania prywatnych przedsiębiorstw turystycznych

Prywatne biura podróży nie są zjawiskiem nowym w naszej gospodarce, gdyż formalno-prawne podstawy do ich powstawania istnieją już od 1982 roku. Jednak dopiero ostatnio, w związku ze zniesieniem koncesjonowania działalności w turystyce, w latach 1988-1990, obserwuje się znaczny wzrost liczby prywatnych przedsiębiorców. Zadajemy sobie pytanie w jakim stopniu jest to tendencja trwała? Czy jest to działanie celowe czy raczej próby poszukiwań najbardziej dochodowych dziedzin?

Z chwilą rozpoczęcia realizacji tematu tj, w marcu 1990 r. w Polsce działało 254 prywatnych biur podróży /wg danych GUS

z dnia 02.03.1990 roku/. Już w trakcie wywiadów pilotażowych, przeprowadzonych w maju i czerwcu okazało się, że wiele spośród nich już nie istnieje, a w ich miejsce powstają nowe przedsiębiorstwa. Mimo to autorka zdecydowała, aby badania ankietowe przeprowadzić wśród biur zarejestrowanych w marcu 1990 roku. Powody tej decyzji były dwojakiego rodzaju. Po pierwsze interesującym wydała się możliwość określenia trwałości zakładowych biur. Drugi powód był związany z trudnością i wysokimi kosztami stałej aktualizacji danych dotyczących nowo powstających firm.

W rezultacie, po opracowaniu kwestionariusza ankiety, podzielono wszystkie biura na dwie grupy ze względu na miejsce ich działania. Pierwszą stanowiły biura w dużych miastach i było ich 144, pozostałe 110 to firmy rozproszone w całej Polsce w małych miejscowościach. Podziału tego dokonano mając na względzie niewielką ilość środków finansowych przeznaczonych na badanie. Do owych 110 biur rezesłano kwestionariusz ankiety wraz z instrukcją. Dało to znaczne oszczędności w kosztach, ale odpowiedzi otrzymano tylko od 7 biur.

Wśród 144 przedsiębiorstw w: Warszawie, Poznaniu, Łodzi, Szczecinie, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Wrocławiu, Jeleniej Górze, Nowym Sączu i Gorzowie Wielkopolskim, przeprowadzenie badania zlecono ankietantom. Rezultaty tej metody okazały się znacznie lepsze, choć nie w pełni zadowalające. Ankietarzy przeprowadzili wywiady w 105 biurach podróży, lecz tylko 85 ankiet można wykorzystać w niniejszym opracowaniu. Mimo instrukcji załączonej do kwestionariusza nie zawsze wywiązali się ze swoich zadań w sposób prawidłowy.

Wbrew wyraźnemu zastrzeżeniu, że przedmiotem badań są tylko firmy prywatne w wielu przypadkach zebrane informacje dotyczyły spółek z ograniczoną odpowiedzialnością będących jednostkami gospodarki uspołecznionej /sp. z o.o. j.gu./.

W rezultacie, po wstępnym przeanalizowaniu materiału, całość opracowania oparto na 92 ankietach. Badania ankietowe potwierdziły spostrzeżenia wcześniejsze, tzn. dużą płynność w stanie liczebnym biur - średnio 30% biur istniejących w maju do października zaprzestała działalności. W niektórych przypadkach /np. w Krakowie/ 80% firm zostało rozwiązanych, a na ich miejsce powstały nowe.

Wśród 92 badanych przedsiębiorstw dominującą formą organizacyjną są spółki z ograniczoną odpowiedzialnością /42%/ oraz osoby fizyczne /39%/. Spółki cywilne stanowią 12%.

Pozostały odsetek biur, to spółki jawne /specyficzna forma spółek cywilnych/ oraz spółki akcyjne. Zastanawia fakt, że nie ma wśród nich żadnych spółek joint-ventures, które jako jedyne posiadają ustawowe, podmiotowe zwolnienie od podatku dochodowego.

Ogółem, firmy nie posiadające osobowości prawnej stanowią blisko 60% wszystkich przebadanych biur.

Wydało się, że w znacznym stopniu, o formie organizacyjnej przedsiębiorstwa decyduje procedura i koszty jego założenia. Najprostsze z punktu widzenia formalności, jakich należy dopełnić w celu stania się podmiotem stosunków gospodarczych jest zarejestrowanie /zgłoszenie/ działalności bez uzyskiwania osobowości prawnej. Likwidacja biura jest równie prosta i nie wymaga skomplikowanych działań ze strony właściciela firmy.

Drugim powodem "popularności" takich form organizacyjnych jest niechęć do składania deklaracji kapitałowych w wysokości

określonej przepisami. Konieczność taka występuje w przypadku zakładania spółek z o.o. i joint-ventures.

Zdecydowana większość biur, tj. 68,5% powstała w latach 1988-1990 i jest to związane przede wszystkim ze zniesieniem koncesji na działalność w turystyce krajowej /rok 1988/ i zagranicznej /rok 1989/. Przed rokiem 1988, mimo formalnie istniejących ku temu warunków niewielu prywatnych gestorów podejmowało działalność gosp. odarczą.

Prywatne biura podróży w 90% są kierowane przez osoby, będące ich założycielami. U wielu tych osób zainteresowanie turystyką nie wynika z przypadku - 58,7% badanych pracowało wcześniej w uspołeczniczonych przedsiębiorstwach turystycznych i posiadają odpowiednie kwalifikacje wynikające z wykształcenia. Jednak, jak wynika z rozmów przeprowadzanych z ankieterami, w bardzo wielu przypadkach owe kwalifikacje i doświadczenia nie gwarantują dobrej jakości usług.

Najczęściej powtarzającym się zarzutem pod adresem pracowników biur była niekompetencja, przejawiająca się nieznanąomością podstawowych przepisów. Z tego powodu, często nie uzyskano odpowiedzi w zakresie oceny polityki podatkowo-kredytowej i ewentualnych oczekiwań respondentów wobec ustawodawcy.

Zakres usług świadczonych w prywatnych biurach podróży jest bardzo zróżnicowany. Wyodrębnić należy biura zajmujące się jedynie wizowaniem paszportów - w badanej grupie stanowią one 11% oraz biura prowadzące przede wszystkim działalność handlową, obok której usługi turystyczne mają znaczenie marginalne - ich udział wśród badanych wynosi 12%. Zatem blisko 1/4 funkcjonują-

cych biur nie organizuje imprez turystycznych, a jedynie pośredniczy przy załatwianiu formalności wyjazdowych.

Najstępną grupę przedsiębiorstw dających się wyraźnie wyodrębnić są biura zajmujące się wyłącznie zagraniczną turystyką wyjazdową - stanowią one 16%.

Reasumując, biura o bardzo wąskim zakresie świadczonych usług stanowią blisko 40% badanych przedsiębiorstw.

W ogólnej strukturze usług, największa liczba firm /74%/, prowadzi organizacje zagranicznej turystyki wyjazdowej i przyjazdowej. Część przedsiębiorstw - 46% - organizuje imprezy wykorzystujące posiadane autokary. Usługi noclegowe we własnych obiektach /w tym także dzierżawionych/ świadczy 20% ankietowanych. Wbrew wcześniejszym przypuszczeniom niewielka liczba biur prowadzi wymianę walut - 9,8%.

Z kontrahentami zagranicznymi współpracuje 64% przedsiębiorstw głównie w zakresie wymiany bezdewizowej. Współpraca ta obejmuje zarówno kraje europejskie /szczególnie Europy Zachodniej/, jak i państwa dalekiej Azji oraz kontynentu Ameryki Płn.

Wśród ankietowanych nie było ani jednego biura, które prowadziłoby pełen asortyment usług, tzn. turysta miałby możliwość wyrobienia paszportu, uzyskania wizy, wymianę pieniędzy, kupno dowolnego biletu, rezerwację noclegu, wyżywienia itd. Nie mniej można wyraźnie wyodrębnić grupę firm zbliżających się do takiego właśnie modelu sprzedaży usług turystycznych, powszechnego w krajach rozwiniętego kapitalizmu, a znanego "tour packaging".

O jakości świadczonych usług w znacznej mierze decyduje obok fachowości personelu lokal biura - jego wielkość i wyposażenie w takie urządzenia jak: telefon, telex, fax i komputer.

Powszechną cechą lokali, w których mieszczą się biura jest niewielka powierzchnia - do 30 m^2 /stanowią one 42%/. Zdarzają się nawet takie, których powierzchnia nie przekracza 10 m^2 .

Analizując rodzaje usług świadczonych przez nie, okazuje się, że jest to wcześniej wspomniana grupa biur o bardzo wąskim zakresie usług /wizowanie, przewozy osób/.

W 80% biura te nie posiadają osobowości prawnej, są to osoby fizyczne oraz spółki cywilne.

Z punktu widzenia struktury własności w 60% lokale biur są wynajęte. Tylko 15% badanych prowadzi działalność we własnym lokalu z czego $2/3$ to biura bardzo małe / $10-20\text{ m}^2$ /. Pozostałe 25% biur dzierżawi swoje lokale.

Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wyróżniają się wyraźnie pod względem rozmiarów i wyposażenia swoich biur w ogólnej liczbie firm mających powierzchnię większą niż 50 m^2 , spółki z o.o. stanowią 72%.

Podsumowując spostrzeżenia na temat zakresu świadczonych usług, a także miejsca, w którym potencjalny turysta jest obsługiwany powstaje przekonanie, że taka forma organizacyjna przedsiębiorstwa /myślę tu o sp. z o.o./ daje gwarancje zaangażowania większego kapitału, a co za tym idzie trwałości firmy i jakości świadczonych usług.

Oczywiście nie jest regułą, że wszystkie tego typu spółki pracują nienagannie, a osoby prywatnie prowadzące działalność usługową w turystyce robią to źle, niefachowo i nie zamierzają inwestować większego kapitału.

Pow yższe uwagi określają raczej ogólne tendencje wynikające z danych statystycznych, jakimi dysponowała autorka niniejszego opracowania, a nie stanowią wyczerpującej analizy porównawczej.

O istnieniu stosunkowo małej grupy "zamożnych" firm świadczy również liczba posiadanych środków transportu. Własnymi autokarami dysponuje 33% biur, a w ich dyspozycji pozostaje łącznie 61 autokarów i 15 mikrobusów. Połowa z nich ma tylko 1 autokar, a 5 biur użytkuje więcej niż 4. 18% badanych wykorzystuje dla potrzeb firmy swoje prywatne samochody.

Mała grupa przedsiębiorstw /4%/ wynajmuje autokary, np. od "Orbisu". Ogółem, jakikolwiek środek transportu - autokar, mikrobus, samochód towarowy lub osobowy - posiada 42% badanych z czego blisko połowa dysponuje tylko jednym pojazdem.

Interesujące rezultaty uzyskano w odpowiedzi na pytanie nr 10 kwestionariusza, a dotyczące wyposażenia biura w telefon, telex, fax, komputer i maszyny do pisania. Okazało się, że są wśród ankietowanych, tacy którzy nie mają żadnego z wymienionych urządzeń /7,5%/.

Zakres usług realizowanych przez te biura jest bardzo wąski i obejmuje najczęściej formalności paszportowo-wizowe, a w jednym przypadku także przewozy własnym autokarem.

Drugą, również niewielką grupę stanowią firmy, które posiadają wszystkie wyżej wymienione urządzenia i dotyczy to 16% badanych.

Z jednej strony trudno sobie wyobrazić brak telefonu w biurze realizującym usługi turystyczne, z drugiej zaś strony patrząc świadczy to o dużych trudnościach natury organizacyjnej na jakie napotykają nowo powstające firmy. Bardzo wiele z nich zwracało uwagę na niemożność lub długi okres oczekiwania na instalację telefonu i telexu. Przyczyna tego stanu rzeczy jest nam wszystkim znana i oczywista - fatalna sytuacja telekomunikacji w Polsce. Niewielka liczba central telefonicznych oraz brak łącz telexowych

implikuje zachowanie patologiczne z punktu widzenia społecznego. Wiele spośród ankietowanych firm było "zmuszonych", jak twierdzi, do zapłacenia 10 mln złotych łapówki, aby otrzymać zgodę na instalację telefonu lub telexu.

A aktualna sytuacja gospodarcza kraju, a w szczególności rosnące bezrobocie skłania nas do zastanowienia się nad możliwościami tworzenia nowych miejsc pracy w usługach turystycznych przez prywatnych przedsiębiorców. Analiza zgromadzonych na ten temat informacji nasuwa wnioski optymistyczne. W roku 1989 w 92 badanych firmach turystycznych pracowało 475 osób, przy czym biura jednoosobowe stanowiły 4,6% ogółu zatrudnionych. W roku 1990 udział bardzo małych firm jednoosobowych w ogólnej liczbie zatrudnionych zmalał wyraźnie - do 0,3%. Dość stabilnie przedstawia się w omawianych latach liczba biur oraz stan zatrudnienia w firmach 4 - 10 osobowych.

Największy przyrost zatrudnienia - o 64% obserwujemy w grupie przedsiębiorstw zatrudniających 10 i więcej osób. Liczba takich biur w roku 1990 była dwukrotnie wyższa niż w 1989 roku. Ogółem liczba zatrudnionych w prywatnych biurach podróży zwiększyła się w badanym okresie o 24,2%. Strukturę zatrudnienia prezentuje

Tablica nr .

Tablica nr

Rodzaje biur	Liczba biur		Wielkość zatrudnienia	
	1989	1990	1989	1990
1-3 osobowe	53	41	89	85
4-10 osobowe	30	33	198	197
powyżej 10 pracowników	9	18	188	308
Ogółem:	92	92	475	590

Źródło: Obliczenia własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w prywatnych biurach podróży

Rozdział III. Wielkość i struktura kapitału prywatnego w turystyce

Jednym z istotnych celów badań było określenie wielkości nakładów inwestycyjnych, a tym samym roli jaką pełno polski kapitał prywatny w procesie urynkwienia turystyki. W związku z tym postawiono kilka pytań, na które spróbujemy znaleźć odpowiedzi w toku analizy.

Po pierwsze, interesuje nas czy w ogóle istnieją firmy, które chcą inwestować w budowę obiektów noclegowych i nie tylko mimo tak mało korzystnych przepisów podatkowo-kredytowych? Zgodnie bowiem z tym, co zostało napisane w rozdziale I, istniejący stan prawny, preferuje wyraźnie kapitał zagraniczny. Nie zamierzam w tym miejscu polemizować z tak przyjętymi założeniami państwowej polityki finansowej, lecz powrócimy jeszcze do tego zagadnienia w dalszej części opracowania.

Po drugie, jeżeli takie obiekty powstają to jakie jest źródło finansowania ich budowy - fundusze własne czy też kredyty bankowe?

Trzecie pytanie dotyczy wielkości nakładów i stopnia ich odczuwalności^{1/} dla gosp. odarki turystycznej.

Zanim przejdziemy do odpowiedzi na wyżej postawione pytania należałoby, zdaniem autorki spojrzeć na rezultaty przeprowadzonej ankiety przez pryzmat nieufności i niechęci respondentów do udzielania jakiegokolwiek informacji finansowych. Zatem nie mamy pewności, czy uzyskane dane są pełne i prawdziwe.

Działalność inwestycyjna lub chęć jej podjęcia deklaruje 28% badanych. Nie jest to dużo, lecz więcej niż wstępnie oczekiwano.

1/ Mówiąc o "stopniu odczuwalności" nie mamy na myśli konkretnego miernika, lecz subiektywną ocenę autorki opracowania.

70% tej grupy firm to spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, a pozostałe 30% to biura prywatne.

Ogółem firmy te prowadzą lub zamierzają rozpocząć w najbliższym czasie 30 inwestycji. Struktura owych inwestycji jest następująca: 6 hoteli, 3 pensjonaty, 2 campingi, 1 ośrodek wypoczynkowy i 1 zajazd.

W trakcie realizacji jest 6 spośród nich, a budowa pozostałych obiektów noclegowych ma się rozpocząć w ciągu 2 lat, tj. w 1991-1992 roku.

D rugi rodzaj inwestycji to: remonty własnych i dzierżawionych lokali /5/, budowa własnego biura /6/, budowa lokalu usługowego /6/.

Łącznie ^{1/} do końca 1990 roku mają być zakończone 4 inwestycje:

- 1/ remont kapitalny ośrodka w Rakowicach /k. Jeleniej Góry/
- 2/ remont kapitalny lokalu biura "Sądeczek" w Nowym Sączu
- 3/ budowa lokalu usługowego w Radomiu
- 4/ budowa pawilonu usługowego w Jeleniej Górze.

W 1991 roku planowana jest realizacja 7 budów:

- 1/ lokal biura turystycznego w Szczecinie
- 2/ hotel - inwestorem jest firma z Wrocławia, ale nie podano lokalizacji hotelu
- 3/ pensjonat w Krakowie
- 4/ pensjonaty /wille/ pod Krakowem
- 5/ lokal usługowy w Warszawie
- 6/ oczyszczalnia ścieków w browarze, inwestorem jest biuro "Warimeks" z Poznania
- 7/ biuro turystyczne w Gdańsku

-
- 1/ Nie wszyscy ankietowani udzielali pełnych informacji na temat swojej działalności inwestycyjnej, w związku z czym prezentowane wyniki nie zawsze dotyczą wymienionych wcześniej 30 inwestycji.

W roku 1992 przewiduje się realizację 5 inwestycji:

- 1/ budowa hotelu - inwestorem jest biuro turystyczne z Jeleniej Góry
- 2/ budowa lokalu gastronomicznego w Szczecinie
- 3/ budowa lokalu biura w Poznaniu
- 4/ rozbudowa biura w Sopocie
- 5/ remont pomieszczeń usługowych w Katowicach.

W latach 1992-1995 planowana jest budowa hoteli w Racie i w Krynicy.

Jedynie 15 spośród ankietowanych odpowiedziało na pytanie dotyczące wysokości planowanych kosztów. Kształtują się one następująco:

do 100 mln zł	-	4 biura /głównie remonty i adaptacje/
od 100 mln zł do 250 mln zł	-	4 biura
od 500 " " do 1 mld zł	-	3 "
od powyżej 1 mld zł	-	2 "

Źródłem finansowania wymienionych przedsięwzięć mają być w połowie środki własne, a w połowie kredyty bankowe. Dwa biura turystyczne podały wysokość kosztów zamierzonych inwestycji w obcych walutach i mają one wynosić 120 tysięcy USD oraz 200 tys. DM, w obu przypadkach koszty dotyczą budowy hoteli.

Ogółem wielkość kapitału zadeklarowanego przez prywatnych przedsiębiorców na cele inwestycyjne wynosi 14,625 mld złotych. Przypominam, że suma dotyczy tylko połowy inwestycji, albowiem w pozostałych przypadkach ankietowani uchylili się od odpowiedzi na to pytanie. Zastanówmy się, czy wielkość ta może wpłynąć w odczuwalnym stopniu na sytuację w turystyce, w której podobnie

jak w całej gospodarce występuje ogromne zapotrzebowanie na kapitał? Odpowiedź brzmi oczywiście - nie. Nawet przy założeniu, że wielkość inwestycji w pozostałych 15 przypadkach^{1/}, o których nie posiadamy informacji, jest zbliżona, to łączna wysokość prywatnego kapitału w badanych firmach wynosi aktualnie około 30 mld złotych.

Zainteresowanie obcego kapitału inwestycjami w polskim hotelarstwie szacuje się obecnie^{2/} na 1,5 mld USD /dotyczy to tylko umów na szczeblu przedsiębiorstw, a także istnieje szansa uzyskania 45 mln USD kredytów na budownictwo hotelowe, w oparciu o umowy między rządami.

Biorąc pod uwagę powyższe fakty, kwoty deklarowane przez rodzimych inwestorów wydają się być znikome i nie znaczące.

Sądzę jednak, że nie należy przeceniać roli obcego kapitału, a tym samym niedoceniać rodzimego. Przede wszystkim wydaje się, że mogą one funkcjonować obok siebie równolegle pod warunkiem stworzenia ku temu sprzyjającego systemu finansowego. Państwo powinno być zainteresowane nakłanianiem zagranicznych przedsiębiorców do inwestowania w Polsce w tym samym stopniu do polskich. Powód jest prosty - wielki zachodni kapitał jest zainteresowany przede wszystkim budową drogich hoteli w dużych miastach, natomiast dla naszych przedsiębiorców pozostaje jeszcze wiele do zrobienia. A zatem, nie należy bagatelizować potencjalnych możliwości stale powstających prywatnych biur turystycznych. Wciąż wzrastająca ich liczba /na początku roku 1990 było ich 254,

1/ Można bowiem przyjąć takie założenie, że względu na zbliżoną strukturę rodzajową planowanych i realizowanych inwestycji.

2/ Dane te pochodzą z Ministerstwa Rynku Wewnętrznego od doradcy Ministra d/s inwestycji zagranicznych w turystyce.

a 30.X.1990 już 732/ świadczy o zainteresowaniu działalnością w sferze usług turystycznych, gdyż jest ona dochodowa. Dzięki rosnącej konkurencji wyłania się wyraźnie grupa najsilniejszych przedsiębiorstw /około 30% w badanej grupie/, które nie zamierzają po roku zaprzestać działalności, a wręcz przeciwnie - wydaje się, że to właśnie oni mogą stać się potencjalnymi inicjatorami i realizatorami postępu w turystyce polskiej.

Jak prywatni przedsiębiorcy oceniają swoją sytuację na wolnym rynku usług turystycznych?

64% ankietowanych oceniło istniejący system podatkowy jako niejasny i zły, a co za tym idzie swoją sytuację jako trudną. Największym problemem jest, obok niejasności przepisów, niepewność stabilności istniejącego systemu. Wielu zwracało uwagę na brak preferencji inwestycyjnych, złą pracę banków. Na pytanie dotyczące polityki kredytowej, 70% badanych oceniło ją negatywnie, jako wyjątkowo nie sprzyjającą inwestowaniu.

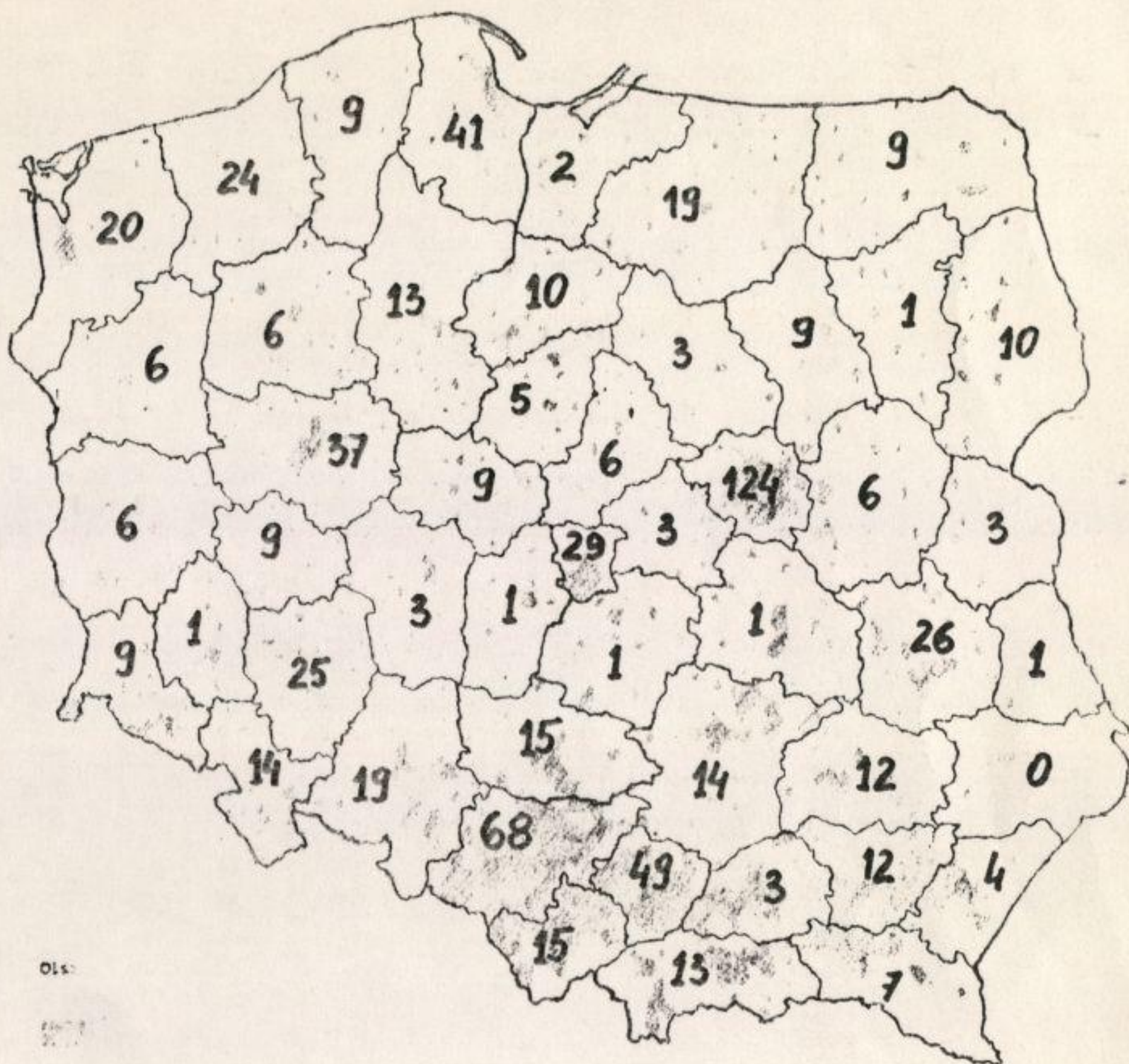
Prowadzona przez rząd polityka antyinflacyjna realizowana przez system podatków i kredytów, zahamowała chęć inwestowania wśród tych, którzy uważają, że budować należy z kredytów /podanie jak na to miejsce w wysoko rozwiniętych krajach kapitalistycznych/.

Poza powszechnym wśród ankietowanych narzekaniem na zbyt wysokie podatki oraz brak tanich kredytów, było także kilka uwag niekonwencjonalnych. Na przykład: postulat wprowadzenia jednolitych podatków dla wszystkich przedsiębiorstw, niezależnie od rodzaju prowadzonej działalności. W innym miejscu uznano zależność turystyki od Ministerstwa Rynku Wew. i Usług za absurdalną i w związku z tym ankietowany postulował powołanie resortu zajmującego się tylko turystyką.

Zwracano również uwagę na konieczność weryfikowania umiejętności przewodników i pilotów przez, powołaną w tym celu instytucję. Jak wiadomo obecnie każdy może pełnić w/w funkcje bez udokumentowania odpowiednich kwalifikacji. W wielu ankietach znalazły się postulaty specjalnego traktowania turystyki, ze względu na specyfikę świadczonych usług.

Generalnie sytuację wśród prywatnych przedsiębiorstw turystycznych należy ocenić jak stan wyczekiwania na zmianę niekorzystnych przepisów oraz na stabilizację systemu prawnego, organizacyjnego i finansowego w jakim przychodzi im działać.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

Mapa nr. 1

Rozmieszczenie prywatnych biur podróży
na terenie Polski wg. stanu z dnia 30.10.1990

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Państwowe
Naukowe-E. dewczych